

Nr 680

Av herr **Hagberg** i Stockholm m. fl., i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 198, angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter.*

Den omläggning av prissättningen på jordbrukets produkter, som 1955 års riksdag har att ta ställning till, har föregåtts av en långvarig och ingående debatt om jordbrukspolitiken i vårt land. I anknytning härtill uttalade Sveriges kommunistiska parti i oktober 1954:

"Produktionsökningen genom rationalisering och de statliga stödåtgärderna har tillfört jordbruket som helhet ökade inkomster. Inkomstökningen har dock endast i begränsad grad kommit de mindre jordbrukarna till godo. Den stora massan jordbrukare utsättes för hård press från storfinansen, bl. a. genom monopolistisk prissättning på jordbruksförnödenheter och betungande ränte- och amorteringskostnader för fastigheter, maskiner och redskap. Samtidigt har statsmakternas åtgärder givit storjordbruken mångdubbelt mer än det mindre jordbruket, vilket fördyrat livsmedlen och skapat berättigat missnöje både bland konsumenterna i städer och tätorter och bland stora jordbrukargrupper.

Storjordbruket gynnas på de mindre jordbrukarnas och konsumenternas bekostnad under det falska talet om att alla jordbrukare har gemensamma intressen. De mindre jordbrukarna, vilkas utkomst huvudsakligen är baserad på egna arbetsinsatser, har inga gemensamma klassintressen med godsägare och storjordbrukare, vilkas stora inkomster härrör av exploatering av anställd arbetskraft. Den enda bundsförvant, som de mindre jordbrukarna har i kampen mot kapitalet, är den stora massan löntagare: arbetare och lägre tjänstemän."

"De mindre jordbrukarna måste förena sina krafter mot storfinansen och godsägarna. De måste vidareutveckla jordbrukskooperationen, bekämpa storjordbrukets dominerande ställning inom densamma och inrikta den på att tjäna det mindre jordbrukets intressen. Det måste tillsammans med arbetarna verka för att den statliga jordbrukspolitiken utformas med tanke härpå."

Även om man accepterar en förutsättningslös prövning av det nya prissättningssystem, som förelagts riksdagen för avgörande, erfordras enligt vår mening på väsentliga punkter en annorlunda utformning. Det är därtill påkallat att beröra det akuta nödläge, som massor av småbrukare råkat i, och som borde föranleda riksdagen att överväga åtgärder som redan nu tillförsäkrade småbruket tryggare inkomstförhållanden.

Den första invändningen mot det nya prissättningssystemet gäller grunderna för prisavvägningen. Genom att en typ av brukningsdelar — i detta fall storleksgruppen 10—20 har i södra och mellersta Sveriges slättbygder

— skall utgöra centralt kalkylunderlag, kan de klassbetonade orättvisorna i fråga om jordbrukets inkomster befaras bli ännu större än hittills. Godsägare och övriga innehavare av större brukningsdelar kommer att kunna berika sig i ännu högre grad, och småbrukarnas inkomsteftersläpning kommer att accentueras såväl i jämförelse med "de större" inom näringen som med andra yrkesgrupper.

Den nya prispolitiken borde i stället ha baserats på de skiftande betingelserna vid jordbruk av olika storlek och i olika delar av landet, med särskilt tillgodoseende av det mindre jordbrukets och konsumenternas intressen.

Vi finner det förkastligt att det mindre jordbruket i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt det norrländska jordbruket generellt undantagits från det centrala kalkylunderlaget. Härigenom kommer detta att utgöras av knappa 31 000 av de nära 150 000 brukningsdelar som finns i vårt land i storleksgruppen 5—20 har.

För att på ett tillbörligt sätt tillgodose småbrukarintressena bör jämsides med det kalkylunderlag, som i propositionen föreslås få en central ställning för prissättningen, föras kalkyler avseende *dels* det mindre jordbruket i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder, *dels* det mindre jordbruket i Norrland. Dessa måste ges en med den centrala kalkylen likvärdig ställning så till vida, att de läggs till grund för socialt betonade stödåtgärder, respektive fortlöpande anpassning av dessa, som erfordras för att småbrukets utövare skall kunna tillförsäkras en med övriga mindre jordbrukare likvärdig standard.

Som en slags målsättning för det nya prissättningssystemet anges i propositionen, "att det på längre sikt är önskvärt att överskottsproduktionen begränsas". Vi vänder oss emot detta av såväl principiella som praktiska skäl.

Det är ett nationellt intresse att upprätthålla ett jordbruk som under alla förhållanden kan säkra folkförsörjningen.

Det innebär att det under normala skördeförhållanden måste förefinnas ett visst överskott. Att söka förhindra uppkomsten av dylika överskott — några andra sådana kan ju vårt lands jordbruk knappast uppvisa — medför risker för att bristlägen uppstår. Särskilt kan detta bli fallet om "produktionsminskande" åtgärder riktas mot animalieproduktionen som led i vissa kretsars önsknings att "slå ut småbruket". Den senaste tidens kraftiga nedgång i mjölkinvägningen vid mejerierna — nära 10 % genomsnittligt för hela landet och inemot 20 % i övre Norrland — borde vara en allvarlig varning till statsmakterna att i stället vidta åtgärder för att stimulera ökad produktion på detta område.

Priskontroll bör vara för handen på alla jordbruksprodukter i föräd-

lings- och handelsleden och dessutom i fråga om det större jordbrukets vegetabilieproduktion också i produktionsledet. Den prisuppskörtning från handels sida, som konstaterats beträffande potatisen, har bekräftat hur viktigt det är att livsmedelspriserna förblir underkastade kontroll. Inkomst- och förmögenhetsförhållandena för innehavare av större brukningsdelar understryker kraftigt behovet av priskontroll även i produktionsledet i fråga om de produkter — vegetabilierna — som storjordbruket huvudsakligen är inriktat på. Som exempel kan nämnas att den taxerade nettointäkten år 1953 på brukningsdelar i södra och mellersta Sveriges slättbygder på över 100 har genomsnittligt uppgick till 36 585 kronor. Genom att det större jordbrukets vegetabilieproduktion priskontrollerades även i produktionsledet skulle det bli möjligt att komma fram till en differentierad prissättning till gagn för såväl det mindre jordbruket som konsumenterna.

I anslutning härtill finner vi det erforderligt att *fodersäden och övriga fodermedel*, som är av betydelse för det mindre jordbrukets animalieproduktion, fritages från importavgifter. Fodermedelspriserna är en utomordentligt kostnadsbetungande faktor för det mindre jordbruket. Om fodersäden — som jordbruksprisutredningen förespråkat — åsättes en importavgift på 4 kr/dt, blir detta ytterligare sten på börda för småbrukarna.

Socketproduktionen på Öland och Gotland, som baseras på det mindre jordbruket, bör bibehållas. I stället för jordbruksministerns dunkla talesätt om "en viss koncentration av betodlingen" och "en viss koncentration av fabriksdriften" anser vi det angeläget att riksdagen försäkrar berörda betodlare samt den arbetskraft, som är knuten till fabriker i Roma och Mörbylånga, att deras odling resp. utkomstmöjligheter också framdeles kan upprätthållas.

Tanken på en *sänkning av margarinpriset* med 45 öre per kilo, som framförts av jordbruksprisutredningen och som bl. a. Landsorganisationen uttalat sig för, bör förverkligas. Det är utmanande mot de många människor i vårt land, som lever i små ekonomiska omständigheter, att det vegetabiliska matfettet skall betinga ett pris, som med nästan det dubbla överstiger framställningskostnaderna. Av allt att döma har konsumtionsvanorna i fråga om matfett stabiliserats i sådan grad, att en prissänkning på margarinet kan genomföras utan någon "flykt från smöret" som följd. För många familjer skulle det vara en välkommen lättnad i hushållsutgifterna, vilka som känt stigit ej oväsentligt under 1955.

Vid fastläggandet av de nya riktlinjerna för prissättningen vore det angeläget att också träffa vissa åtgärder av varaktig natur för att snabbt förhjälpa småbrukarna ur det akuta nödläge, som många av dem befinner sig i till följd av missväxt och bristande lönsamhet inom den produktions-

gren, som är den för dem utslagsgivande: mjölken. En sådan åtgärd vore att höja det s. k. leveranstillägget med 5 öre per kilo samt att dessutom, som från vår sida påyrkades redan i våras, fördubbla det extra mjölkpristillägget för Norrland.

Avskrivning av äldre skördeskadelån, som belöper sig på det mindre jordbruket, samt återförande av räntan till 1954 års nivå är också påkallat som led i strävandena att förhjälpa småbrukarna och med dem jämställda ur de svårigheter, som de nu har att dras med.

Aberopande vad som här anförts hemställas,

att riksdagen, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 198, måtte uttala

att särskilda kalkyler upprättas för det mindre jordbruket i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt i Norrland, vilka ges en med det centrala kalkylunderlaget likvärdig ställning så till vida, att de lägges till grund för socialt betonade stödåtgärder, respektive fortlopande anpassning av dessa, som erfordras för att småbrukets utövare skall kunna tillförsäkras en högre standard;

att statlig priskontroll upprätthålles i förädlings- och handelsleden på alla viktigare jordbruksprodukter samt beträffande vegetabilieproduktionen på brukningsdelar överstigande 50 har också i produktionsledet;

att importavgifter ej uttages på fodersäd och övriga fodermedel av betydelse för det mindre jordbrukets animalieproduktion;

att sockerbetsodlingen på Öland och Gotland samt sockerproduktionen vid fabrikena i Mörbylånga och Roma upprätthålles i minst hittillsvarande omfattning;

att margarinpriset sänkes med 45 öre per kilo;

att leveranstillägget för mjölk höjes med 5 öre per kilo samt

att det extra mjölkpristillägget för Norrland fördubblas.

Stockholm den 18 oktober 1955

H. Hagberg

Knut Senander

Gerda Nilsson

Helmer Holmberg

Gustav Johansson